

Satranç

Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

Değeri Geç Anlaşılan Bir Etütçü Alois Wotawa

Bu yazımızda sizlere Avusturyalı etütçü Alois Wotawa'dan (1896-1970) söz etmek istiyoruz. Wotawa, aslında etüt meraklıları tarafından iyi bilinen bir isim. Hatta yapıtlarının Aleksey Troitzky, Richard Reti ve Leonid Kubbel gibi ustalarinkilerle aynı düzeyde olduğunu iddia edenler bile var. Buna rağmen, genel satranççı kitlesi içinde popülaritesinin arttığını ancak son zamanlarda görüyoruz. Uzun süre gölgede kalmasının bir nedeni, etütlerini nadiren yarışmalara

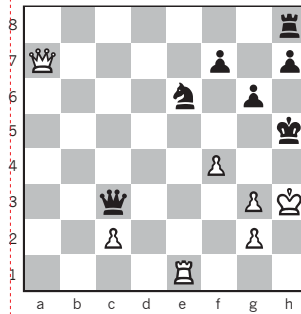
göndermesi, dolayısıyla çok az etüdünün ödül alması olarak değerlendirilebilir. Günümüzde ise satranç kompozisyonlarıyla ilgili internet kaynaklarında ve oyun sonu kitaplarında onun eserlerine artık sıklıkla yer veriliyor. Bunun sebebi de etütlerinin yalnızca estetik olarak değil, didaktik (öğretici) yönüyle de satranç eğitimcileri tarafından öneminin fark edilmesi ve turnuva hazırlığı yapan oyunculara hararetle önerilmesi.

1966 yılında FIDE tarafından Uluslararası Satranç Kompozisyonu

Ustası ünvanı verilen Wotawa'nın birçok etüdü mat fikrine dayanıyor ve fedalar içeren kombinezonların yanı sıra beklenmedik sessiz hamlelerle de seçkinleşiyor. Şimdi örneklere geçelim.

Diyagram 1

Wiener Schachzeitung,
1935

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm: **1. Kxe6!**

1. Ve7? Axf4+ Şh2 Axf7 1. Ke5+? Şh6 2. Vxf7 Vxe5 3. fxe5 Ag5+ 4. Şg4 Axf7.

1...fxe6

1...Vc8 2. g4+ Şh6 3. Vxf7 Vc3+ 4. Şh4+-; 1...f5 2. Ve7 Şh6 3. Vg5+ Şg7 4. Ke7+ Şg8 5. Kd7 +.

2. Vg7!!

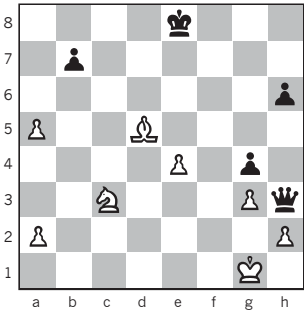
2. Ve7? Şh6=.

2...Vxg7

2...Ve3 3. Vxh8+-.

3. g4+ Şh6 4. g5+ Şh5 5. g4#.

Beyazın "ağır toplarını" feda edip yalnızca piyonlarıyla mat edeceğini kim tahmin edebilirdi?

Diyagram 2*Schach-Echo, 1962*

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm:

1. a6!

Beyaz 2. a7 ve 3. a8=V ile tehdit ediyor. Siyah vezir bu tehdidi önleyemez. Örneğin 1... Vh5 2. a7 ve 3. a8=V.

1...bxa6

Bu hamle zorunlu. Artık c6 karesi fili ağırlamaya hazır:

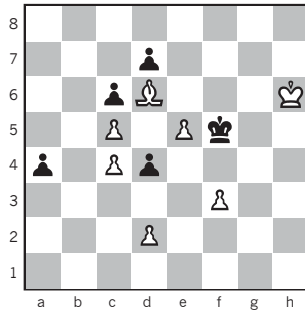
2. Fc6+ Şd8 3. Fe8!!

Beklenmedik sakın bir hamle! Tehdit 4. Fg6, 5. Ad5 ve 6. Af4.

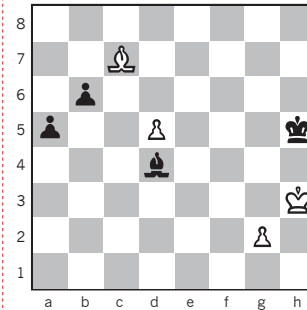
3...Şxe8 4. Ad5 Şd8

4...Vh5 5. Af6+ ve kazanır.

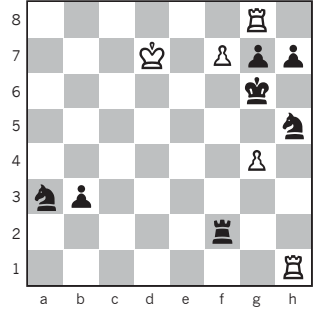
5. Af4+-. Kırışmalardan sonra ortaya çıkacak piyon finalini beyaz rahatlıkla kazanacaktır.

Diyagram 3*Deutsche Schachzeitung, 1944*

Beyaz oynar ve kazanır.

Diyagram 4*Schach Magazine, 1951*

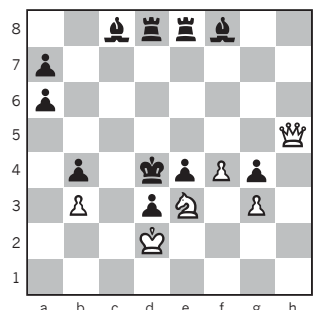
Beyaz oynar ve kazanır.

Diyagram 5*Deutsche Schachzeitung, 1960*

Beyaz oynar ve kazanır.

Geçen Ay Sorulan Problemlerin Çözümleri

Geçen ay sizlere ünlü problem kurgucusu ve bilmece tasarımcısı ABD'li Samuel Loyd'u birkaç problemiyle tanıtmaya çalışmış ve "Ayın Problemleri" olarak sizlere onun dört problemini sunmuştuk. Şimdi bunların çözümünü sunuyoruz.

Diyagram 6*Saturday Evening Gazette (Boston), 1859*

Beyaz oynar ve iki hamlede mat eder.

Siyahın durdurulamaz görünen a4 piyonu göz önüne alındığında, beyazın kazanç yerine beraberliğe oynaması daha gerçekçi olmaz mıydı? Bu konumda beyazın bir mat ağı örebileceğini öngörmek büyük hayal gücü gerektiriyor!

Çözüm:

1. d3!!

Hamle sırası önemli: 1. e6? dxe6 2. d3 e5! ve kaybeden beyaz olur!

1...a3 2. e6! dxe6

2...Şxe6 3. Şg6 a2 4. f4 a1=V 5. f5#.

3. Fe5!!

Beyaz 4. Fxd4 ile tehdit ediyor.

3...Şxe5 4. Şg5 a2 5. f4#.

Bu üç örnek sanıyoruz sizlere Wotawa'nın tarzı hakkında bir fikir vermiştir. Ayın soruları olarak çözmenizi için size onun iki etüdünü sunuyoruz.

Ayın Soruları

Çözüm:

1. Va4! (zugzwang)

a) 1...Fd7 2. Vd5#;

b) 1...Kd7 2. Af5#;

c) 1...Fe6 2. Ve5#;

d) 1...Ke6 2. Af5#;

e) 1...Fe7 2. Ve5#;

f) 1...Ke7 2. Vxb4#;

g) 1...Fd6 2. Vd5#;

h) 1...Kd6 2. Vxb4#;

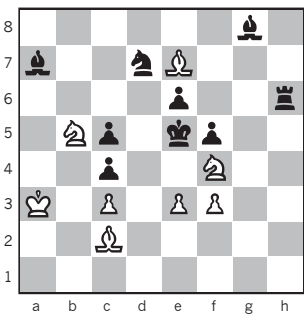
j) 1...Fc5 2. Va1#.

Bu problemde yan yana duran iki fil ve iki kale yapısına (fil/kale/kale/fil sıralamasıyla) "Org Boruları" deniyor. Bu isimlendirmeyi Loyd değil de daha sonradan bir Alman mimar yaptı. Açıkçası neden böyle bir isimlendirmeyi tercih ettiğini bilmek zor. Ama mekanizma açık: bu yapı ile Loyd d7, e7, d6 ve e6 karelerinde dört fil/kale kesişimini (Grimshaw) gösteriyor. Org Boruları teması, daha sonra başka problem kurucular tarafından da sık sık kullanıldı.

Diyagram 7

New York Albion, 1858

Birincilik Ödülü

Beyaz oynar ve üç hamlede mat eder.

Beyaz oynar ve üç hamlede mat eder.

Çözüm: **1. Fa4!**

(zugzwang)

a) 1...Kh1 2. Ag6+ Şd5

3. Ac7#;

b) 1...Fb6 2. Ad6 ve

3. Axc4#;

c) 1...Fb8 2. Ad4 ve 3.

Ac6#; 2...cxd4 3.

cxd4#;

d) 1...Ab6 2. Ad4 ve

3. Ac6#;

e) 1...Af8 2. Ad6 ve

3. Axc4#;

f) 1...Ff7/h7 2. Ad6 ve

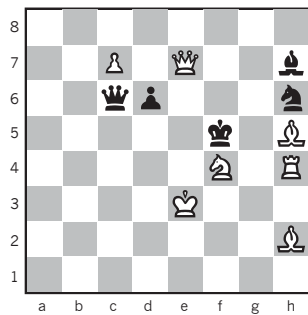
3. Axc4 ya da 3. Axf7#.

Başlangıç konumunda siyahın birçok hareketli taşının olması bekleme hamlesi niteliğindeki anahtar hamleyi başarıyla gizliyor.

Diyagram 8

American Union, 1858

İkincilik Ödülü

Beyaz oynar ve üç hamlede mat eder.

Çözüm: **1. Şd2!** (tehdit 2. Fg4+ Axc4 3. Kh5#)

a) 1...Vg2+ 2. Axc2 ve

3. c8=V/F#;

b) 1...Vd5+ 2. Axd5 ve

3. c8=V/F#;

c) 1...Vc1/Vc2/Vc3+ 2.

Şxc1/Şc2/Şc3 ve

3. c8=V/F#

d) 1...Ve8 2. Fxe8 Fg8

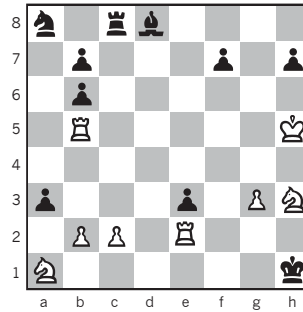
3. Fg6#.

Siyah vezirin birçok yönden şah çekebilmesine rağmen problem öyle kurgulanmış ki üç hamlede mat ölenemiyor.

Diyagram 9

The Era (London), 1861

İkincilik Ödülü

Beyaz oynar ve beş hamlede mat eder.

Hatırlarsanız bu problem için size bir ipucu vermiştik: Beyaz bütün hamlelerini aynı piyonla yapacaktı.

Çözüm:

1. b4! (tehdit 2. Kf5 ve

3. Kf1# ya da 2. Kd5 ve Kd1#)

1...Kc5+ 2. bxc5

Tehdit 3. Kb1#.

2...a2 3. c6

Yine 4. Kf5/Kf1#

ya da 4.Kd5/Kd1# tehditleriyle.

3...Fc7 4. cxb7 ve 5.

bxa8=V/F#

Unutulmaz bir problem. Loyd daha sonra bu probleme, ABD'li şair Henry Wadsworth Longfellow'un "Excelsior" başlıklı şiirinden esinlenerek onun adını verdi. Bunu "her zaman daha da yukarı" diye çevirebiliriz.

